

NEŠTO O PSIHOLOGIJI OTUĐIVANJA OD CRKVE.

Dandanas toliki katolici ne mare za Crkvu, već stoje ravnodušno prema njoj ili joj se otuđiše. Crkva je tu, taj »alter ego« Kristov, koja već kroz tolike vijekove nastavlja čudotvorno i blagotvorno djelovanje Kristovo, ali je njima tuđa; oni je ne razumiju više. A jer nisu tako da bi nesavjesno se očitovali njezinim očitim protivnicima, radije ju ostavljaju po strani.

Zašto su toliki katolici, koji su zapravo članovi Crkve (f. Cath. Cone. Trid. I. 10. 2.), njoj tuđi, dok ona kao svjetionik stoji na tvrdoj hridi već tolike vijekove usred bijesnih valova života te je jedina, što svakomu, koji se u nju sklone, pruža ono duševno zadovoljstvo, na koje ljudsko srce možda danas više teži no ikada prije? Koliki su to iskusili u ove naše dane, kad su ih bacali valovi života i strasti u sve veći duševni nemir i očaj, kako nam to sami pripovijedaju (f. Hettinger: Apol. d. Christ. sv. I. str. 5-6)! Stoga Pascal i veli za Crkvu: »Naslada je boraviti na brodu, koji bura baca amo i tamo, kad smo sigurni, da ne će potonuti« (Pensees, frag. 859).

Odakle to otuđivanje od Crkve u naše doba?

Uzročnika ima raznovrsnih, koji upravo opsjedaju dušu s tolike taktike, spretnosti, prevrtljivosti i ustrajnosti, dok je nisu zakopali u ravnodušnosti i nehaju, da to duša jedva i primijeti.

Iznijet ćemo tek one glavne uzročnike, koji dandanas obično vode do ravnodušja i dosljedno do otuđivanja od Crkve. Radi jasnoće i preglednosti valja pojedine uzročnike odijeljeno i zasebice prikazati i razglediti, i ako oni u životu ne djeluju, ovako rasčlanjeni i odijeljeni, niti se među sobom isključuju, već se ujedinjeni i međusobno vezani javljaju u pojedincu, a njihov se uzročni poradak ravna prema psihološkoj dispoziciji pojedinčevoj i prema prilikama, u kojima se nalazi. Kad upoznamo te uzročnike, bit će nam savremeno otuđivanje od Crkve nesamo psihološki razumljivo nego i kao posljedica modernih prilika logički shvatljivo.

1. Duh vremena.

Svaki je čovjek dijete svog doba, koje je tako moćno, da svakomu — jednom više drugom manje — utisne svoj žig. Čovjek toga sebi nije ni svijestan pravo već drži, da su poimanje, nazori, osjećanje, što ih ima, njegovi rođeni; a ne vidi jadan, kako je sve to tek čisto ogledalo našeg doba u njegovoj duši. Nisu to njegove vlastite ideje, nikle u njegovoj duši, već su to nazori našeg doba, koji su lagano urasli u njegovu dušu te je obuzeli. On ih je tako rekuć usisao sa zrakom, što ga udiše, jer duh vremena kao da leži u zraku.

Brzoga i velikoga napretka materijalne kulture nije slijedio u jednakom razmjeru razvitak duševne kulture. Izumi su se množili gotovo bez kraja i konca; sve više prirodnih sila i zakona je pronalazivano; znanje se ljudsko u velike proširilo i mnoge stvari, predašnjim vjekovima zastrte tajnim velom, danas svakto može lako shvatiti i razumjeti. Sve je to rodilo neki novi duh i novi način mišljenja. Neko čuvstvo samosvijesti i nevinosti prema prirodi, društvu, auktoritetu obuzelo je čovjeka kao da je zaista već odgonetnuo sve tajne svijeta, života i duše te skinuo veo i sa zadnje zagonetke; kao da je već sve sebi podvrgnuo i kao da zbilja ni o čem ne ovisi. Savremeni se duh osjeća tako kao da nadmašuje predašnja vremena i njihove uredbe, a to je proizvelo u njemu takvo raspoloženje, da otklanja ono, što je tradicijsalno te ga odbija ono, što je od starine, pa sve to smatra zastarjelim i nesavremenim, dosljedno smetnjom za savremeni razvitak i napredak. »Samo staro, veli Pascal, nije uvijek u stanju da nas zaokupi, čar novosti ima mnogo veću privlačivost« (Pensées frag. 82). To vrijedi i za nove religijske nauke kao što su evropski budizam, spiritizam, teosofija okultne znanosti i t. d., koje upravo moderne ljude tako zanose (oduševljavaju), jer ih smatraju ko nešto novo i svremeno; samo za volju novotarija napušta se često Crkva i njene nauke, jer da nije tobože moderna.

Druga posljedica modernog duha je upravo bolesna težnja za originalnošću i zanimljivošću: svatko hoće biti bar nekakov izumitelj. Stoga se razvijaju pretjerane, bolesne, barokne, bizarne, perverzne ideje, kako nam to pokazuje savremena umjetnost i književnost. Mjerilo za prosuđivanje jest danas originalnost, a ne objektivnost, dok se Crkva drži strogo objavljenih istina, što ih je primila od svog božanskog utemeljitelja, istina posvećenih starijom.

Moderni duh kao premoćan lako je gotov sa svojom kritikom i brzo zabacuje, što se ne slaže s njegovim modernim poimanjem i to jednostavno na temelju svoje umišljenosti kao da je ona jedino i nepogrešivo mjerilo za sve. Taj je duh tako prodro u savremenu svijest, da već i djeca, premda nemaju ni dostatnog znanja ni životnog iskustva, sude samo svijesno i apodiktikički prema svom ograničenom duševnom stanju i shvaćanju. Tu valja tražiti ključ za psihološku zagonetku, da tisuće i tisuće zabacuju velike tajne kršćanstva i Crkve i to jedino zato, što ih maleni i ograničeni čovječji um nije kadar dokučiti i shvatiti. Što Wasman primiećuje o ateizmu, vrijedi i za savremeno otuđivanje od Crkve. On veli: »Naidublji korijen modernog ateizma leži u neopravdanoj oholosti sićušnog čovjeka Ja, koji sam sebi pripisuje najveću vrijednost« (f. Stimmen der Zeit, sv. 109. str. 331).

U tom precjenjivanju vlastitoga »ja« leži i razlog, zašto savremeni duh zabacuje svaki auktoritet, napose ako je tradicijsalan.

Savremeni duh brzo i lako ruši, ali je nemoćan, kad valja graditi. Stoga se već dosta razgovijetno primjećuju glasovi o životnoj nesposobnosti savremenog duha, a kod savremenika velike inteligencije opetovano se javlja težnja, prava nostalgija za tradicionalnim, vjekovima iskušanim duhom. Savremeni duh smatra nedostojnim okovima podvrgavati se bilo kakvom auktoritetu; za njega sam auktoritet Božji nije više dosta svet. On i njegov um su zadnji i jedini auktoritet, a svaki je drugi nametnut i neopravdan. Zato moderni duh i teži za neomeđenom slobodom na svakom području. Ali realnost drugačije sudi, jer bez auktoriteta nema društva, života ni napretka. I koliko se čovjek opirao auktoritetu, bez njega niti pojedinac niti ljudsko društvo ne mogu postojati; auktoritet je naime priljubljen čovječjoj naravi, da, on iz njega niče. A nakon varanja samoga sebe, u kojem čovjek uništava tolike tekovine stoljeća, redovito se vraća otrežnjivanje. (cf. A. Stoeckle S. J.: *Zur Psychologie des Glaubenszweifels, passim*).

Taj savremeni mentalitet vara i osvaja psihu pojedinca te otvorivši neku novu duševnost odvaja i otuđuje od Crkve. On prikazuje Crkvu kao zastarjelu uredbu i zapreku modernog napretka, osobito kad ona kao učiteljica naroda i stup istine po svojoj dužnosti pojedine moderne nazore kao neistinite i pogubne osuđuje i zabacuje. Taj duh polagano i neopazice postaje svojom pojedinca, a koji su njim zadojeni osjećaju neko nepovjerenje prema Crkvi pa tijekom vremena postaju ili ravnodušni prema njoj ili se od nje odvrate i otuđe.

2. Posvjetovljenje.

U bitnom savezu sa savremenim izumima i modernim napretkom razvio se i savremeni duh posvjetovljenja (*mondanité, Verweltlichung*), koji mami samo za zemaljska dobra. Ti izumi spadaju u područje materijalne kulture te služe neposredno i u prvom redu blagostanju, udobnosti i uživanju na ovoj zemlji (f. Meynard-Gerest: *Traité de la vie interieure, 1. dio, uvod*). Dok je Crkva bitno orijentirana prema vječnosti, a njezina je glavna zadaća, da ljude puti i vodi kroz sve grebene i ponore ovoga života u blaženu vječnost te prema tom svom cilju i označuje točno pravac za cijeli život pojedinca i društva na zemlji. Savremeni duh pak goji kulturu tijela i osjetnosti, a zapostavlja ili zanemaruje kulturu duše. Stoga je i mogao jedan savremeni pisac uskliknuti: »Danas doživljujemo sudbonosno posvjetovljenje nesamo znanosti nego i života« (f. St. d. *Zeit* sv. 109, str. 403). To znači, da se duh ovoga svijeta, svjetovni duh koji kao svoj cilj i svrhu priznaje samo život na zemlji, uvelike širi, da je zahvatio sve slojeve i da je već duboko zadro u sam život. Utjecaj je njegov nepregledan, te se čini kao da je začarao rod ljudski. Zato svagdje i susrećemo to

precjenjivanje materijalne kulture. I taj duh to laglje prodire u pojedinca i zarobljuje mu dušu, što odgovara osjetnoj našoj naravi, koja mu je grijehom oslabljena još više sklona. Stoga je taj duh i mogao tako osiliti, te već i sam osjeća, kako je opasno kolo zaigrao.

K tomu su još životni uvjeti danas tako teški, a borba za opstanak tako je velika, da premnoge ta briga sasvim zaokuplja, sve im vrijeme ispunja, a cijelo njihovo zanimanje jest: svakidani život i njegove potrebe. Sve misli, nastojanja, pažnju i snagu zaokuplja zvanje i posao. A taj trud i napor ide samo za tim, da se dođe do što većega blagostanja, bogatstva, do što više materijalnih dobara i to u što kraćem roku. Odatle tako nerazmjerno zanimanje za realnim zvanjima. A odgoja i naobrazba idu upravo za tim, da se što sigurnije i što brže postigne takovo mjesto u životu, što jedan duhoviti pisac zove »obožavanjem materije u životu«.

Vrijeme, koje preostaje nakon zvaničkog posla, troši se na zabavu, tako da je život modernog čovjeka zapravo samo zvanični rad i zabava (cf. Guyot, *Les causes de l'incrédulité*, str. 35). Ova materijalizacija savremenog života rađa pravu glad, neku impetuznost i nezasitnost u užicima, sportu, zabavama i t. d., kojih u nebrojenim oblicima bilo grubim, bilo profinjenim upravo raskošno daje savremena kultura.

»A nepobitna je i psihološki nužna činjenica: što se više čovjek podaje bučnom životu vanjskog svijeta i njegovim užicima (bili ovi surovi ili profinjeni, osjetni ili estetski), to više opusti u njemu unutarnji svijet, umire u njemu jedini pravi duševni život. I što dublje živi u tom rastresenju posla i rada, te zabave i užitaka, to su dublji i trajniji utisci, što ih vidljiviji, ništetni i prolazni život u njemu ostavlja. Duša mu je sasvim uronila, utapa se upravo u vremenitom i zemaljskom; on zaboravlja da ima još i drugi svijet i viši život, nego što je taj, kojega svojim očima vidi i rukama pipa« (Hettinger: sp. dj. str. 20—21).

U ovakvoj je atmosferi razumjevanje i zanimanje za Crkvu slabo ili nikakovo, a njezina ozbiljna čudoredna nauka, koja se usredotočuje u aksiomu »neka se odreče sebe i uzme križ svoj svaki dan« (Luka 9, 23.) postaje neshvatljivom zagonetkom.

3. Propast natprirodnog poimanja.

Moderni mentalitet, prožet racionalizmom, poprečno je realističan te je i proti svakomu natprirodnom shvaćanju. Njemu je sve podvrgnuto nužnom djelovanju prirodnih zakona i sadržano u njima. Sve, što nadilazi prirodne zakone, smatra se kao da postoji tek u mašti pojedinca, odakle se sugestijom širi, ili se jednostavno prikazuje kao učinak prirodnih sila. Čovječiji je razum i tu izgubio smisao o granicama svoje moći (f. *Život* 1925, str. 115). To pre-

cjenjivanje naše umske spoznaje, od koje dolazi i zabacivanje svakoga natprirodnog poimanja, razorno je djelovalo na savremenu dušu te istriglo iz čovječje duše upravo ono, što ju je spajalo s Božanstvom; što ju je ispunjavalo unutarnjim bogatstvom i što joj je ulijevalo onu toplotu, koja grije i tješi. Zato je u najdubljim dubinama moderne duše hladno i prazno. To naš vijek najbolje osjeća. Odatle tužaljke o pomanjkanju duševnog sadržaja i unutarnjosti. Stoga savremeni duh i ne razumije Crkve u njenom — običnom oku nedosežnom — unutarnjem životu. On je još shvaća kao organizaciju, ali njena nauka, uredbe, sredstva posvećenja, liturgija — jednom riječi njena unutarnja konstrukcija iz koje proističe cijeli njezin vanjski život, njemu je tuđa. I zato je i život tako okrutan mrzao, željezan, jer je bez natprirodnoga shvaćanja, što izvire iz Crkve kao svijetlo i toplina iz sunca.

Moderni je duh slomio vjeru u dušama; tu nježnu biljku, što ju je sam Bog usadio u dušu; on je slomio skinuvši s nje ono, što je čini milom i vrijednom, a to je njezina natprirodnost. On ju je prikazao kao nešto, što je za duševne siromahe, a ne za napredni um. Nije dakako nikada shvatio onih bogatih sila i moći, što ih vjera razlijeva nad dušom, napose u doba kad se sve cijepa, giblje, propada (f. *Theologie u. Glaube* 1925., str. 520). Tolika vika u ime uma, znanosti i slobode oslabila je vjeru u dušama, ali je i istrigla čovjeku iz ruke ključ i svijetlo za razumijevanje natprirodnoga života. Bez vjere vlada tama i nerazumijevanje za velike i bogate natprirodne vjerske istine, što ih Crkva nepromjenljive čuva.

Jednako je moderni čovjek zabacio, ili bar napustio, molitvu, jer se tobože protivi njegovoj samosvijesti! A molitva je upravo vrelo za ustrajnost u cijelom natprirodnom životu. Molitva je prvi razlog, zašto su se toliki katolici otuđili svojoj Crkvi. Gdje prestaje molitva, sve se ruši, gine i propada (cf. F. *Tournebize, Du donte a la foi*, str. 39—42).

Savremenom su čovjeku tuđa i sredstva natprirodnog života, što ih je Krist ostavio Crkvi svojoj kao baštinu. Moderni duh gleda u njima prazne oblike i nerazumljive obrede. Duh njihov, koji pruža puninu života, ulijeva snagu, širi mir u duši, ucjepljuje i uskrisuje natprirodni život u duši — svega toga on ne shvaća. Hladan ga je mlaz modernog poimanja preobrazio u stuo od soli. On nepojmljivom površnošću kritizira i ona sredstva milosti, koja u čovječju dušu unašaju toliko skrušenosti, mira, energije. Kako se danas lakoumno i isprazno sudi i govori n. pr. o sakramentu potvrde ili o euharistiji, o sakramentu ženidbe i t. d! A neiscrpivo bogatstvo katol. kulta i liturgije drži se praznim i mrtvim ceremonijama. Toliko bogatstvo leži pred njima, oni ga odbacuju, jer je moderni duh ubio u njima svako natprirodno razumijevanje.

4. Sugestivni utjecaj.

Na čovječju psihu jako sugestivno utječe predrasuda, a taj utjecaj potencira moć osobnosti, oponašanje i krilatica. Da je savremeni čovjek tako podvržen tom sugestivnom utjecaju kriva je i današnja nervoznost.

Takovih predrasuda ima mnogo proti Crkvi. Predaleko bismo zašli, kad bismo htjeli navesti samo glavne od tih predrasuda. U ostalom one su i onako dobro poznate. Građivo za te predrasude uzeto je u glavnom iz povijesti Crkve (n. pr. Aleksandar VI, inkvizicija, netolerantnost Crkve, spaljivanje vještica i t. d.) ili iz njenih nauka, uredbi i njezina ustrojstva (n. pr. papina neprevarljivost, »svaka je vlast od Boga«, pakao, indeks i t. d.) ili iz mana i sablažnjivog života savremenih službenika njenih (tobožnje bogatstvo svećenstva; nestretno ili zlo stavljeno pitanje kod ispovijedi i t. d.) ili iz samog savremenog duha kao oprečnog Crkvi. Sve se te podvale dnevno iznose i šire po novinama, časopisima, brošurama, knjigama, te nužno stvaraju neraspoloženje i otuđivanje od Crkve. A iznašaju se pod plaštem znanosti, historije i objektivnosti kao nesumnjive i nepobitne činjenice i istine dok napokon ne pređu u svijest društva i pojedinca. Zapravo su te optužbe, kako smo se već toliko puta mogli uvjeriti, u mnogo slučajeva sasvim, što bi naš svijet rekao, iz prsta isisane ili zlobno izmišljene, prečesto pretjerane, neispravne ili iznakažene, dugo neshvaćene ili krivo razumijevane. A što je istine u njima, to su djela pojedinaca, koji se većinom već otuđiše duhu Crkve, ali nipošto djelo same Crkve ili takovo djelo što izvire iz crkvenoga duha.

Mjesto da te optužbe oni koji ih iznose objektivno istraže i prouče njihovu vrijednost, ispraznost i istinitost, oni ih još povećavaju i sve snažnijim bojama prikazuju. Kamo objektivno istraživanje vodi, pokazuju n. pr. hist. radovi protestanta Schäfera o španjolskoj inkviziciji (Beiträge zur Geschichte des span. Protestantismus u. der Inquisition im 16 Jahrh. 3 sv.), koji su mnogu bajku o njoj spravili u ropotarnicu.

Sve te optužbe neprestano opetovane stvaraju jake **predrasude**. Predrasude su takovi sudovi i nazori, koji se ne temelje na umskoj spoznaji i znanstvenom istraživanju, već su plod jednostavne spoznaje ili izvira iz čuvstva subjektivne sklonosti ili odvratnosti. To su zapravo sudovi, kojima kumuju mašta i čuvstvo, te koji određuju umovanje prije nego li je razum dospio da stvarno i mirno sudi. Zovu se i predsude, jer idu pred pravim sudom. Vrelo su predrasude: psihička dispozicija pojedinaca, prirodni darovi, odgoja, zvanje, okolina, a napose duh vremena. Predrasude su duboko usađene u čovječjoj duši te većina nije sebi ni svijesna svog predrasudnog mišljenja. Neobično teško ih je iskorijeniti, jer nemaju svojega sjedišta u razumu, koji objektivno sudi nego u čuvstvu

sklonosti i odvratnosti. A čuvstva se je teško riješiti; stoga i imaju predrasude nepojmljivo velik utjecaj na naš život.

U predrasudnoj zaslijepljenosti svaljuje se sve na leđa same Crkve, a gubi se sasvim s vida, da je Crkva djelo Božje i riznica milosti, u koju je Krist-Bog, njezin utemeljitelj, položio tolike natprirodne istine i vrela natprirodnog života. Zaboravljaju se hotimice velika djela, što ih je Crkva tijekom tolikih vjekova stvorila i što ih dnevno stvara u pojedincu i u društvu. Napose valja istaknuti, da je Crkva pojava Božja, ali u ljudskoj spodobi, t. j. ona sastoji od ljudi, a ljudi su slabi i razumom i voljom, ograničeni, maleni, sićušni, sebični, puni predrasuda i protuslovlja, pa stoga nije čudo ako i u Crkvi nalazimo nedostadaka, ali ti nipošto ne umanjuju njezinoga natprirodnoga poslanja i njezine objektivne vrijednosti i važnosti, niti su takove da bi nas pravom otuđile Crkvi (cf. P. Lippert, Von Seele zu Seele str. 231—239).

Nadalje općeniti socijološki zakon **oponašanja** djeluje **sugestivno**. Što čovjek vidi kod drugoga, to rado oponaša, često besvjesno i spontano; napose, ako odgovara njegovim sklonostima i nagnućima. On oponaša nazore drugih, a da se nije ni uvjerio o njihovoj ispravnosti. Toliki vjeruju u predrasude o Crkvi, pa im i on vjeruje. Drugi ne mare za Crkvu, prigovaraju osuđuju — zato i on to čini; tu nam je tražiti jedan od razloga, zašto toliki bez uvjerenja i osvjedočenja napuštaju vršenje svojih vjerskih dužnosti.

Ipak i neodoljiv utjecaj ima na pojedinca i na društvo t. zv. **moć osobnosti**. Ima ljudi, koji su tako duševno konstruirani bilo da imaju tako jaku volju ili koju drugu psihičku privlačivost, da njihova riječ i njihov primjer djeluje sugestivno na drugoga. Drugi će se jedva uslijed slabije volje ili jače sugestivnosti oteti njihovom utjecaju. Stoga će ovakova ličnost, kad ustane proti Crkvi ili pojedinim njezinim naukama i uredbama, povući za sobom mnoge, koji se gotovo nesvjesno pokoravaju njezinoj volji.

Sugestivno djeluje i **krilatice**. Ona oduševljava, fascinira, opaja, tjera do nasilja, postaje idolom, obožavanim kumirom, pred kojim čovjek sa strahom i poštovanjem, zadivljenjem, bez suda pada na koljena. Takove su krilatice n. pr. »moderna znanost« i što se u ime mod. znanosti iznosi proti Crkvi. Crkva je neprijateljica proletarijata i t. d. (cf. Stoeckle sp. dj. passim).

(Nastavit će se).

dr. Jozevov.

